

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการสำรวจจัดทำข้อมูลและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายของประชากรที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา

เสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โดย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

๓ มกราคม ๒๕๖๖

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

๑. รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ

๑.๑ ชื่อเรื่อง

โครงการสำรวจจัดทำข้อมูลและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายของประชากรที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา

๑.๒ คณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน

๑) รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์	ที่ปรึกษา
๒) นายภควินท์ แสงคง	คณะทำงาน
๓) นางสาววรธิดา เมืองแก้ว	คณะทำงาน
๔) นางสาวธิดารัตน์ รัตไว้	คณะทำงาน

๑.๓ งบประมาณและระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการ ๓๐๐ วัน (๑๕ มีนาคม ๒๕๖๕ – ๘ มกราคม ๒๕๖๖) งบประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๒. สรุปโครงการ

๒.๑ หลักการและเหตุผล

ประชากรกลุ่มผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน คือ กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองที่ถือว่าเป็นคนไทยอยู่ระหว่างการพัฒนาสถานะทางกฎหมาย ซึ่งกรมการปกครองระบุว่ามีความจำนวน ๗๙๖,๔๐๒ คน

การไม่มีสัญชาติไทยหรือขาดสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ของบุคคลกลุ่มนี้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการเข้าถึงการจัดบริการทางสังคมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทั้งเรื่อง กองทุนการศึกษา สาธารณสุข สิทธิผู้สูงวัย สิทธิผู้พิการ การประกันสังคม การคุ้มครองการทำงาน เข้าไม่ถึง กระบวนการยุติธรรมกรณีถูกคุกคาม ถูกเอาเปรียบรังแก ไม่สามารถจดทะเบียนสมรส/ ทะเบียนครอบครัว อสังหาริมทรัพย์ รวมถึงการพัฒนาสถานะทางกฎหมาย ฯลฯ ทำให้ขาดหลักประกันต่อความมั่นคงในชีวิต และเกิดความไม่เท่าเทียม

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการพัฒนานโยบายที่เอื้อต่อประชากรกลุ่มนี้อยู่ระดับหนึ่ง เช่น กองทุนให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่กลุ่มมีปัญหาสถานะ นโยบายการศึกษาเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย การกระจายอำนาจอนุมัติคำร้องขอสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง ไปที่คณะกรรมการกลั่นกรองสัญชาติระดับจังหวัด รวมทั้ง การออกกฎหมายสัญชาติฉบับที่ ๕ ปี ๒๕๕๕ ว่าด้วยการคืนสัญชาติไทยให้คนไทยพลัดถิ่น ฯลฯ

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๓ กำหนดนิยาม “คนไทยพลัดถิ่น” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่นโดยเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีตซึ่งปัจจุบันผู้นั้นมิได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือเป็นผู้ซึ่งมีลักษณะอื่นทำนองเดียวกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

นักวิชาการประมาณการว่ามีคนไทยพลัดถิ่น ประมาณ ๓๘,๐๐๐ คน โดยกรมการปกครองขึ้นทะเบียนแล้ว ประมาณ ๑๗,๙๐๓ คน และกลุ่มที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน ไม่สามารถยื่นคำขอสัญชาติไทยได้ ประมาณ ๒๐,๐๑๑ คน คนไทยพลัดถิ่นอาศัยอยู่ใน ๖ จังหวัด คือ ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร พังงา ตรัง และตาก

ระยะเวลาผ่านไป ๑๐ ปี ของการประกาศใช้กฎหมายสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ มีคนไทยพลัดถิ่นได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ ฯ และได้รับการคืนสัญชาติไทยแล้ว จำนวน ๑๐,๔๖๒ คน

ยังมีผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ดังนี้ ๑) กลุ่มที่ขึ้นทะเบียนไทยพลัดถิ่นแล้ว จำนวน ๗,๔๔๑ คน ๒) กลุ่มที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน จำนวน ๒๐,๐๑๑ คน รวมเป็น ๒๗,๔๕๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๒.๔ ความล่าช้าจึงส่งผลกระทบต่อสิทธิและสุขภาวะ อย่างมาก

จากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ ๑) เอกสารงานวิจัย “ความเจ็บปวดของความเป็นไทย....ชีวิตไทยพลัดถิ่น ไร้สัญชาติในไทย ธันวาคม ๒๕๔๗ และหนังสือ “ ถิ่นพลัดไป ไทยพลัดถิ่น ” บันทึกชีวิตเปลี่ยวเปล่าไทยพลัดถิ่น (Bare Life of Thai Diaspora “ ตุลาคม ๒๕๔๙ : ดร.ฐิรุฒม์ เสนาคำ อาจารย์ประจำสำนักวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นงานศึกษาระดับปริญญาเอก ที่โครงการรัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิตยสถาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒) ข้อมูลการสำรวจของเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่นร่วมกับมูลนิธิชุมชนไท ภายใต้การสนับสนุนโครงการโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส. ๓) เอกสารประกอบการประชุมของคณะกรรมการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ ๔) ข้อมูลจากกรมการปกครอง ๕) ข้อมูลจากนายทะเบียนอำเภอ สามารถแยกกลุ่มที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนไทยพลัดถิ่น** จำนวน ๒๐,๐๑๑ คน ได้ดังนี้

๑) มุสลิมไทยพลัดถิ่น ประจวบ ฯ ๖๓๓ คน

๒) ไทยพลัดถิ่นพังงา ๓๒๔ คน

๓) กลุ่มถูกจำหน่าย ๔,๗๔๔ คน

๔) กลุ่มพลัดหลงทางทะเบียน ๒,๐๕๒ คน

๕) กลุ่มไทยลื้อ ภาคเหนือ ๑,๔๔๔ คน

๖) กลุ่มเด็กนักเรียน ๔,๕๔๔ คน

๗) ตกสำรวจ ๖,๒๑๕ คน

ซึ่งในโครงการสำรวจครั้งนี้ ไม่ครอบคลุมกลุ่มไทยลื้อ ภาคเหนือ

จากรูปรธรรมของปัญหา อาทิ การถูกจำหน่ายรายชื่อออกจากทะเบียนราษฎร การขึ้นทะเบียนผิดพลาดกลุ่ม และกลายเป็นบุคคลหลบหนีเข้าเมือง การเป็นบุตร หรือนักเรียนที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตหรือบิดามารดา ยังไม่มี บัตรประจำตัวประชาชน การขาดความชัดเจนหรือความรู้เข้าใจในการแก้ไขปัญหามาในทางปฏิบัติ รวมถึง การใช้ทัศนคติหรือมายาคติแบบผิดพลาดในการใช้ดุลพินิจ ทำให้เกิดความขัดแย้ง และการขาดประสิทธิภาพของ กระบวนการขอรับรองความเป็นพลัดถิ่นในพื้นที่ จนทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินโครงการสำรวจจัดทำข้อมูลและข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาด้าน สิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายของประชากรที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา เพื่อสำรวจและจัดทำข้อมูลเชิงลึกของประชากรที่ตกหล่น และไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา และจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวปฏิบัติ ในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิในสถานะ บุคคลของประชากรที่ตกหล่นและไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นใน พื้นที่ ๔ จังหวัด ต่อไป

๒.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑) เพื่อสำรวจและจัดทำข้อมูลเชิงลึกของประชากรที่ตกหล่นและไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา

๒) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิในสถานะบุคคล ของประชากรที่ตกหล่นและไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่ จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา

๒.๓ วิธีดำเนินการ

๑) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร และพื้นที่ เพื่อเข้าใจสภาพปัญหา อุปสรรค และ ข้อท้าทายในการดำเนินการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นของประชากรเป้าหมาย ซึ่งเป็น ประชากรที่ตกหล่นและไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัด ชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา โดยใช้วิธีการดำเนินงานแบบผสมผสาน ดังนี้

- ๑.๑) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร/แบบฟอร์มการดำเนินการยื่นพิสูจน์ สัญชาติ และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร และพังงา
- ๑.๒) การเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และทดสอบเครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรเป้าหมาย โดยครอบคลุมพื้นที่ของประชากรเป้าหมาย อย่างน้อย ๑๐ พื้นที่

๑.๓) รวบรวม บันทึกข้อมูล กลุ่มประชากรเป้าหมาย อย่างน้อย ๗๐๐ คน ตามแบบฟอร์มหรือเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกพัฒนาขึ้นหรือกำหนดให้ใช้สำหรับการดำเนินการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร และพังงา

๑.๔) ประชุมกลุ่ม (Focus Group) อย่างน้อย ๓ ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วม อย่างน้อย ๑๕ คนต่อครั้ง เพื่อการตรวจสอบข้อมูล ข้อค้นพบ และการแสวงหาทางออกร่วมกัน โดยครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลักษณะแบบแยกกลุ่ม หรือคละกันได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา ดังนี้

(๑) กลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งเป็นประชากรคนไทยพลัดถิ่นที่ตกหล่นและไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ และพังงา

(๒) องค์กรภาคประชาสังคมและ/หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น โดยเฉพาะองค์กรที่ปฏิบัติงานในหรือกับกลุ่มประชากรในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร และพังงา

(๓) หน่วยงานรัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร และพังงา

(๔) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสถานะบุคคล โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร และพังงา

๒) วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำร่างรายงานผลการศึกษา (Draft Final Report) โดยมีเนื้อหาอย่างน้อยที่แสดงถึง (๑) ข้อมูลพื้นฐานของประชากรเป้าหมาย (๒) สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อท้าทายของกลุ่มประชากรเป้าหมาย และ (๓) แนวปฏิบัติ ข้อเสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มประชากรเป้าหมาย

๓) จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) สำนักงาน กสม. และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มประชากรเป้าหมาย ในฐานะผู้ประสบปัญหา/ผู้ทรงสิทธิ (Rights Holders) และหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาและ/หรือส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น (Duty Bearers) และรับฟังความเห็นเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงข้อเสนอแนะ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุม อย่างน้อย ๓๐ คน

๔) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นและข้อเสนอแนะในข้อ ๓.๓ พร้อมทั้งบทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

๒.๔ ผลการสำรวจ

จากข้อมูลการสำรวจประชากรเป้าหมาย จำนวน ๙๐๗ คน แบ่งเป็น จังหวัดระนอง จำนวน ๒๘๗ คน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๐๕ คน จังหวัดพังงา จำนวน ๙๗ คน จังหวัดชุมพร จำนวน ๑๖ คน กลุ่มมุสลิมจากพม่า จำนวน ๒๐๒ คน สามารถจัดกลุ่มปัญหาตามข้อเท็จจริงของประชากรเป้าหมายออกเป็น ๖ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ คนไทยพลัดถิ่น ที่มีสิทธิยื่นคำขอพิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่น จำนวน ๒๔๘ คน แบ่งเป็น คนไทยพลัดถิ่น ที่รอหรืออยู่ในกระบวนการยื่นคำขอฯ จำนวน ๑๖ คน คนไทยพลัดถิ่น ที่ขึ้นทะเบียนผิดกลุ่ม จำนวน ๙๓ คน คนไทยพลัดถิ่น ที่ถูกจำหน่ายรายชื่อ จำนวน ๑๓๖ คน คนไทยพลัดถิ่น ที่ถูกขึ้นทะเบียนผิดกลุ่ม และถูกจำหน่ายรายชื่อ จำนวน ๓ คน

กลุ่มที่ ๒ บุตรของคนไทยพลัดถิ่น กลุ่มที่ ๑ จำนวน ๑๘๐ คน แบ่งเป็น กลุ่มบุตรที่ถูกระบุเป็นเด็กนักเรียน จำนวน ๘๘ คน กลุ่มบุตรที่มีสูติบัตร จำนวน ๔๘ คน กลุ่มบุตรที่ต้องมีการตรวจ DNA เพื่อเพิ่มชื่อตามพ่อหรือแม่ จำนวน ๔๔ คน

กลุ่มที่ ๓ คนไทยพลัดถิ่น ที่ตกสำรวจ จำนวน ๒๖๑ คน ซึ่งเป็นเด็ก จำนวน ๕๕ คน

กลุ่มที่ ๔ มุสลิมจากพม่า จำนวน ๒๐๒ คน แบ่งเป็น กลุ่มที่รอพัฒนาสถานะ จำนวน ๖๙ คน กลุ่มที่ รอบันทึกรายการทางทะเบียน จำนวน ๒๒ คน กลุ่มที่ขึ้นทะเบียนผิดกลุ่มเป็นคนเชื้อสายไทยและหรือถูกจำหน่ายรายชื่อ จำนวน ๔ คน กลุ่มบุตรมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง และมาตรา ๒๓ จำนวน ๘๓ คน กลุ่มตกสำรวจ จำนวน ๒๔ คน

กลุ่มที่ ๕ คนไทยที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร จำนวน ๗ คน

กลุ่มที่ ๖ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ จำนวน ๙ คน

สามารถสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะในแต่ละกลุ่มปัญหา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ คนไทยพลัดถิ่น ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว

สถานการณ์ปัญหา

- (๑) ด้านการจัดคิว เจ้าหน้าที่ไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติตามกฎหมายของผู้ยื่น ทั้งตัวบุคคล ญาติและพยาน ก่อนที่จะมีการจัดคิว ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะขาดพยานหลักฐาน ไม่มีความพร้อม ส่งผลให้คิวถดไปรอนาน นอกจากนี้ ยังไม่มีการแยกแยะกลุ่มเร่งด่วน เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ทำให้บางรายรอคิวจนตาย
- (๒) ด้านการถูกขึ้นทะเบียนผิดกลุ่มหรือถูกจำหน่ายรายชื่อ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ เพราะต้องดำเนินการเปลี่ยนกลุ่ม หรือแก้จำหน่ายให้แล้วเสร็จก่อนจึงจะดำเนินการยื่นคำขอฯ ได้
- (๓) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยใช้ดุลพินิจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือบางกรณีมีการปฏิบัติงานผิดขั้นตอน เช่น การจำหน่ายรายชื่อโดยเจ้าตัวไม่ทราบ
- (๔) กรณีพื้นที่อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ถูกขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มคนไร้รากเหง้า ทางสำนักทะเบียนอำเภอเคยทำกรณีศึกษาไป ๑๓ ราย แต่ยังไม่มีการคืนรายการจากกรมการปกครองเมื่อคนไทยพลัดถิ่นไปดำเนินการที่อำเภอจึงถูกปฏิเสธ ให้รอก่อน จนบางคนรอจนพยาน

เสียชีวิต และมี ๑ คน ที่ได้บัตรตามมาตรา ๒๓ คือ เป็นบุตรของคนต่างด้าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของคนไทยพลัดถิ่น

ข้อเสนอแนะ

- (๑) การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการยื่นคำขอฯ เช่น ในการจัดคิว มีการตรวจสอบคุณสมบัติตามกฎหมายของผู้ยื่นฯ ทั้งตัวบุคคล ญาติและพยาน ก่อนที่จะมีการจัดคิว เพื่อลดภาระงานของหน่วยงานและลดระยะเวลาในการดำเนินการ
- (๒) ให้กระบวนการในการยื่นคำขอฯ ทำพร้อมกับกระบวนการแก้กลุ่มหรือการคืนรายการจำหน่าย เพราะในการจัดเตรียมเอกสารพยาน สามารถใช้ร่วมกัน โดยเพิ่มประเด็นในการสอบ ให้ครบถ้วนเพิ่มเติม เพื่อลดความซ้ำซ้อน
- (๓) นายทะเบียนอำเภอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเป็นหลักในกระบวนการยื่นคำขอฯ ควรมีการปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายอย่างเท่าเทียม ลดการใช้ดุลยพินิจ เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด
- (๔) กรณีพื้นที่จังหวัดพังงา เสนอให้กรมการปกครองปลดล๊อคระบบเพื่อให้อำเภอกระบือสามารถดำเนินการแก้กลุ่ม และดำเนินการรับเรื่องการยื่นคำขอสัญชาติต่อไป

กลุ่มที่ ๒ บุตรของคนไทยพลัดถิ่น

สถานการณ์ปัญหา

- (๑) ปีที่เริ่มสำรวจ คือปี ๒๕๔๙ เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ประมาณ ๑๖ ปี ส่งผลให้ปัจจุบัน กลุ่มเด็กนักเรียนเด็บบโต มีครอบครัว มีลูก มีหลาน แต่ยังไม่ได้รับการคืนสัญชาติ เพราะพ่อแม่ยังไม่ได้รับการคืนสัญชาติ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการดำเนินการแก้กลุ่มเด็กนักเรียนและได้สัญชาติไทยแล้ว แต่พื้นที่จังหวัดระนอง เจ้าหน้าที่ยังไม่ดำเนินการให้
- (๒) เนื่องจากเพื่อป้องกันปัญหาด้านการสวมสิทธิ์ เจ้าหน้าที่ทะเบียนอำเภอจึงขอให้มีการตรวจ DNA ประกอบการยื่นคำขอฯ ซึ่งขั้นตอนการตรวจสอบพยานหลักฐาน มี ๓ ขั้นตอน คือ (๑) ตรวจพยานบุคคล (๒) ตรวจพยานเอกสาร (๓) ตรวจ DNA ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่แจ้งให้มีการตรวจ DNA ทำให้ต้องรอขั้นตอนที่ (๑) , (๒) แล้วเสร็จก่อน ซึ่งเป็นการเพิ่มระยะเวลาและภาระให้กับคนไทยพลัดถิ่น
- (๓) ระหว่างที่รอพ่อแม่ดำเนินการยื่นคำขอฯ แต่สำนักทะเบียนนำเด็กกลุ่มนี้บางคนไปเพิ่มชื่อตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง เป็นบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย พ่อแม่ถือบัตรเลข ๐ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเกิน ๑๕ ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของพ่อแม่ที่เป็นคนไทย

พลัดถิ่นมีเชื้อสายไทย และบางส่วนทางโรงเรียนพาไปขึ้นทะเบียนสำรวจตามมาตรา ๓๘
วรรคสอง

ข้อเสนอแนะ

- (๑) กรณีกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มนักเรียน บรรลุนิติภาวะ อายุเกิน ๑๘ ปี ให้ดำเนินการแก้
กลุ่มจากกลุ่มเด็กนักเรียน เป็นกลุ่มเชื้อสายไทย ให้มีคุณสมบัติยื่นคำขอฯ โดยไม่ต้องรอ
พ่อแม่
- (๒) เจ้าหน้าที่อำเภอ ควรมีการปฏิบัติตามขั้นตอนให้แล้วเสร็จก่อน เพื่อให้เห็นว่าการตรวจสอบ
พยานหลักฐานแล้วไม่ครบถ้วนอย่างไร จึงมีเงื่อนไขต้องไปตรวจ DNA และทำข้อมูลการ
ตรวจ DNA เสนอต่อกรมการปกครองเพื่อจัดสรรงบประมาณดำเนินการ เพื่อไม่ให้เป็นการ
เพิ่มระยะเวลาและภาระค่าใช้จ่ายให้กับคนไทยพลัดถิ่น และหลังจากได้ผลตรวจ DNA แล้ว
ควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน ๓๐ วัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการที่ผู้แทนกรมการปกครอง
ได้นำเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน ปีที่ ๑ จัดโดย กสม. ระหว่างวันที่ ๒-๓ กันยายน
๒๕๖๕
- (๓) หลังจากพ่อหรือแม่ดำเนินการยื่นคำขอพิสูจน์ได้บัตรแล้ว ให้มีการเพิ่มชื่อตามพ่อหรือแม่
ได้เลย เพื่อยืนยันตัวตนความเป็นคนมีเชื้อสายไทย ตามสิทธิที่ถูกต้อง

กลุ่มที่ ๓ คนไทยพลัดถิ่น ที่ตกสำรวจ

สถานการณ์ปัญหา

- (๑) คนไทยพลัดถิ่นบางส่วนเคยได้รับการขึ้นทะเบียนสำรวจแล้วถือแบบ ๘๙ กับ ๘๙/๑ แต่ไม่ได้
ถูกบันทึกรายการทะเบียนประวัติ
- (๒) คนไทยพลัดถิ่นบางส่วนไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการสำรวจ ไปทำงานต่างพื้นที่ และบางส่วน
เดินทางเข้าประเทศไทยมาหลังจากการสำรวจตามยุทธศาสตร์เสร็จสิ้น ทำให้ตกสำรวจ
- (๓) การออกมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ ที่เป็นการพัฒนาสถานะให้กับชนกลุ่มน้อย
ที่อยู่ในประเทศไทย ให้มีคุณสมบัติอยู่ประเทศไทยเป็นการถาวรและเข้าเมืองโดยชอบ
แต่ในการสำรวจโดยไม่ระบุกลุ่ม ทำให้ไม่สอดคล้องกับคนไทยพลัดถิ่น
- (๔) กรณีเด็กที่พ่อแม่ตกสำรวจ ถ้าเข้าสถานศึกษาจะต้องมีหนังสือรับรองแสดงตนโดยหน่วยงาน
เอกชนหรือผู้นำท้องถิ่น จะได้รับเลข ๑๓ หลัก เด็กนักเรียน รหัส G พ้อออกจากโรงเรียน
ก็จะเป็นเด็กตกสำรวจทั่วไป ไม่มีเอกสารแสดงตน

ข้อเสนอแนะ

- (๑) ในการสำรวจตามมติ ครม.เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ ให้มีการระบุดูกลุ่มให้ชัดเจน
เป็นคนไทยพลัดถิ่น ที่มีเชื้อสายไทย แล้วเข้าสู่กระบวนการยื่นคำขอฯ ได้ทันที

กลุ่มที่ ๔ มุสลิมจากพม่า

สถานการณ์ปัญหา

- (๑) กรณีกลุ่มที่มีคุณสมบัติพัฒนาสถานะ เจ้าหน้าที่อ้างว่าให้รอยื่นเรื่องดำเนินการหลัง
คนไทยพลัดถิ่น
- (๒) กรณีกลุ่มรอบันทึก ทางสำนักทะเบียนแนะนำให้ยื่นตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง เพื่อให้มี
เลข ๑๓ หลัก ซึ่งไม่ถูกระบุดูกลุ่ม ทำให้ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของกลุ่มนี้ และส่งผลต่อ
การได้สัญชาติของบุตรตามมาตรา ๒๓ และมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง ทำให้กลุ่มมุสลิมจากพม่า
บางส่วนไม่ประสงค์ไปขึ้นทะเบียนดังกล่าว
- (๓) กรณีกลุ่มตกสำรวจ ไม่มีเอกสารแสดงตัวตน มีแต่หนังสือรับรองเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

- (๑) กรณีกลุ่มมุสลิมจากพม่าที่ขึ้นทะเบียนถูกกลุ่มเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หรือกลุ่มผู้หลบหนี
เข้าเมืองจากพม่า ให้สำนักทะเบียนอำเภอเร่งดำเนินการพัฒนาสถานะให้แล้วเสร็จตาม
ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสถานะฯ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔
- (๒) กรณีบุตรของมุสลิมจากพม่าที่มีคุณสมบัติครบ ให้สำนักทะเบียนเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จ
(เด็กที่อายุเกิน ๗ ปี นายทะเบียนอำเภอสามารถอนุมัติได้ เด็กที่อายุเกิน ๑๘ ปี นายทะเบียน
จังหวัดเป็นผู้อนุมัติ) ตามมาตรา ๒๓ กับ ตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง
- (๓) กรณีกลุ่มรอบันทึก สำนักทะเบียนสอบพยานเพื่อระบุดูกลุ่มให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของ
กลุ่มมุสลิมจากพม่า ว่าเป็นกลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หรือ กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า
และและเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จ ตามหนังสือสำนักทะเบียนกลาง ด่วนมาก
ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว๔๘ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗
- (๔) กรณีกลุ่มตกสำรวจ ให้เร่งดำเนินการสำรวจตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔
โดยระบุดูกลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หรือกลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ให้สอดคล้อง
กับข้อเท็จจริง

กลุ่มที่ ๕ คนไทยที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร

สถานการณ์ปัญหา

(๑) ไม่มีเอกสารแสดงตัวตน มีแต่หนังสือรับรองเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

(๑) เสนอกองทุนตรวจ DNA สนับสนุนการตรวจ DNA เพื่อเพิ่มชื่อ

กลุ่มที่ ๖ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

สถานการณ์ปัญหา

(๑) เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับคนไทยพลัดถิ่น ไม่ใช่แรงงานต่างด้าว อพยพมาด้วยกัน

มีทั้งมอญ กะเหรี่ยง พม่า

ข้อเสนอแนะ

(๑) ดำเนินการพัฒนาสถานะให้แล้วเสร็จตามยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสถานะฯ ตามมติ ครม.

เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔

การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิและสถานะบุคคลตามกฎหมาย เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานหลักควรมีการประสานงานสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกกระบวนการทั้งระดับพื้นที่และระดับนโยบาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันวิชาการ ภาคประชาสังคม และกลุ่มประชากรเป้าหมาย ตามบันทึกข้อตกลงที่ได้ร่วมกันลงนามไว้แล้ว

อย่างไรก็ดี นายทะเบียนอำเภอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเป็นหลักในกระบวนการยื่นคำขอฯ ควรมีการปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายอย่างเท่าเทียม ลดการใช้ดุลยพินิจ เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

ความล่าช้าของการพิสูจน์สัญชาติ ควรมีการเยียวยาให้คนไทยพลัดถิ่น กรณีการเสียสิทธิตามกฎหมายในช่วงเวลาที่เสียไปกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างความมั่นคงในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย ควบคู่กับการแก้ปัญหาสัญชาติร่วมกันไปด้วย และมีกระบวนการทำความเข้าใจเรื่องสิทธิและการเข้าถึงสิทธิด้านต่างๆ ให้กับคนไทยพลัดถิ่นที่ได้รับการพัฒนาสถานะหรือคนที่ได้รับการคืนสัญชาติไทย